

မြန်မာနိုင်ငံအစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါး၊

ဆေးပစ္စည်းကိရိယာနှင့်အလှကုန်ပစ္စည်းများအာဏာပိုင်အဖွဲ့

အစည်းအဝေးအမှတ်စဉ်(၁/ ၂၀၁၇) အခမ်းအနားတွင်

ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး

ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားသည့်မိန့်ခွန်း

(ဤမိန့်ခွန်းသည် မူကြမ်းသာဖြစ်သည်။)

နေပြည်တော်။

၆-၁၁-၂၀၁၇

အားလုံးပဲမင်္ဂလာပါခင်ဗျာ။

ယနေ့ကြွရောက်လာကြသော တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်များမှ လူမှုရေးဝန်ကြီးများကို ကျေးဇူးလည်းတင်ပါတယ်။ ဆရာတို့ဒီလောက် အလုပ်ရှုပ်နေတဲ့ကြားက လာရတာပါ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များ၊ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်နှင့် အခြားဝန်ကြီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် များ၊ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အရာရှိကြီးများ၊ အထူး သဖြင့် အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနမှ ဝန်ထမ်းများအားလုံးကို မင်္ဂလာနံနက်ခင်းပါလို့ ဦးစွာကျွန်တော်နှုတ်ခွန်း ဆက်ပါတယ်။

ကျွန်တော်အနေနဲ့ ဒီဟာတွေကိုကြည့်တဲ့အခါမှာ ဒီနေ့အစည်းအဝေးပွဲ ဟာ အပေါ်ယံအားဖြင့်တော့ မြန်မာနိုင်ငံအစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါး၊

ဆေးပစ္စည်းနှင့်အလှကုန်ပစ္စည်းများ အာဏာပိုင်အဖွဲ့နဲ့ပတ်သက်တဲ့ အစည်း
အဝေးလို့မြင်ပါတယ်။ အစည်းအဝေးအများကြီးထဲက အစည်းအဝေးတစ်ခု
ပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဲလိုမြင်ကြမှာပါ။ ဒါပေမယ့်အဲလိုမဟုတ်ပါဘူး။ ဒီအစည်း
အဝေးပွဲသည် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးအတွက် အလွန်အရေးကြီးတဲ့ အစည်း
အဝေးတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုလို့ရှိရင် အစားအသောက်နှင့်
ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနဟာဆိုလို့ရှိရင် ခုနကတင်ပြတဲ့
အတိုင်းပဲ food, drug, cosmetics, medical devices အားလုံးကို
အရည်အသွေးရှိလား/မရှိဘူးလား၊ အန္တရာယ်ရှိလား/မရှိဘူးလား ဆိုတာ
ကို monitor လုပ်ပြီးတော့ assess လုပ်တယ်၊ monitor လုပ်တယ်
ကြည့်နေတဲ့ဌာနတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ ဆိုလိုတာက အစားအသောက်နှင့်
ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနသည် အခြားရှိတဲ့ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဌာန၊
ကုသရေးဦးစီးဌာန၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာန၊ တိုင်းရင်းဆေး အကုန်
လုံးနဲ့ as equally as important တန်းတူပါ။ ကျွန်တော်တို့ အစား
အသောက်နှင့်ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနမှာ ဝန်ထမ်းနည်းလို့
FDA သည် second class ဌာနမဟုတ်ပါဘူး။ အစားအသောက်နှင့်
ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနသည် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီး
ဌာနနဲ့ တန်းတူလိုက်ပါတယ်။ ကုသရေးဦးစီးဌာနနဲ့ တန်းတူလိုက်
ပါတယ်။ ဒီအချက်ကို ကျွန်တော်တို့အားလုံး သိဖို့လိုပါတယ်။ FDA က
ဝန်ထမ်းတွေကလည်း ဒါကိုသိဖို့လိုပါတယ်။ သူတို့မှာဝန်ထမ်းနည်းလို့

သိမ်ငယ်တယ်လိုလုံးဝမထင်ပါနဲ့ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ FDA သည် မြန်မာပြည် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးရဲ့ ကျန်းမာရေး longevity အသက်ဘယ် လောက်ရှည်မလဲ ဒါတွေကို determining လုပ်နေတာ၊ control လုပ်နေ တာဖြစ်ပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီး ဌာနမှာ efficiency နဲ့ effective တက်ရင်တက်လာသလို ကျွန်တော်တို့ ပြည်သူများရဲ့ ကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်း တက်လာပါမယ်။ ဆိုလိုတာက အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန၊ ပြည်သူ့ကျန်း မာရေးဦးစီးဌာန၊ ကုသရေးဦးစီးဌာန၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာန အကုန် လုံးပေါ့လေ။ အကုန်လုံးက ဘက်စုံလုပ်နေတဲ့အတွက် FDA က second class ကိုအဓိကထားပြီး အဲဒီတစ်ချက်ကို ကျွန်တော်ပြောခြင်းဖြစ်ပါ တယ်။ များသောအားဖြင့် လူတိုင်းက FDA ဆိုတာဈေးထဲသွားပြီးတော့ ဟိုဟာလေးစစ်၊ အစားသောက်စစ်၊ ဆေးစစ် ဒါမဟုတ်ပါဘူး။ သူရဲ့ နောက်ကွယ်မှာ a lot of implications, a lot of positive side benefits တွေရှိတယ်ဆိုတာကို အားလုံးသိဖို့အတွက် FDA ဝန်ထမ်း များအနေနဲ့က ဒီလိုသွားပြီးစစ်တဲ့အခါမှာ သူတို့ဟာဂုဏ်ယူရပါမယ်။ ကျွန်တော်သည် FDA ဝန်ထမ်းတံဆိပ်နဲ့ ဆေးဆိုင်တစ်ဆိုင်ဖြစ်ဖြစ်၊ အစားအသောက်ဖြစ်ဖြစ် သွားစစ်တဲ့အခါမှာ ကျွန်တော်တို့သည် တိုင်းပြည် အတွက် အလွန်အရေးကြီးတဲ့ ကြီးလေးတဲ့တာဝန်တစ်ရပ်ကို ထမ်းဆောင် နေတယ်ဆိုတာ အကုန်လုံးမြင်ဖို့လိုပါတယ်။ အဲဒါအဓိကပါပဲ။ မဟုတ်

လို့ရှိရင် FDA ဝန်ထမ်းတွေက အပေါ်ကလူကြီးကခိုင်းလို့ သွားပြီးစစ်
လိုက်တယ် ဒီလောက်မြင်နေလို့မရပါဘူး။ အဲဒါကိုယ့်ကိုယ်ကို ဂုဏ်ယူ
နေဖို့လည်းလိုပါတယ်။ အဲဒီအချက်ကို ကျွန်တော်ပြောခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

ဆိုလိုတာက population health အပေါ်မှာ determinant
factors ရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဆိုရင် determinant
factor ရှိပါတယ်။ ဒါဟာ FDA ရဲ့ determinant factor သည် force
ဟာကြီးတယ်ဆိုတာကို သိဖို့လိုပါတယ်။ မဟုတ်လို့ရှိရင်ဒီအတိုင်း ရိုးရိုး
အစည်းအဝေးပဲထင်နေမှာ အဲဒါသိပ်အရေးကြီးပါတယ်။ အဲတော့ အစား
အသောက်နှင့် ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနရဲ့ effectiveness နဲ့
efficiency ဟာအရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။ ဒီဌာနရဲ့ effectiveness နဲ့
efficiency ကျရင်ကျသလို ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံရဲ့ ကျန်းမာရေးအဆင့်
အတန်းကကျမယ်ဆိုတာကို အားလုံးသိဖို့လိုပါတယ်။ အဲတော့ဒီဌာနရဲ့
effectiveness နဲ့ efficiency ကိုတက်ဖို့ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့
ဒီဌာနကိုလိုအပ်တဲ့ Human Resource တွေကျွန်တော်တို့ ပံ့ပိုးပေးရ
ပါမယ်။ ဒီဌာနရဲ့ budget တွေကို ကျွန်တော်တို့ပိုပြီးချပေးရပါမယ်။
ဒီဌာနရဲ့ modus operandi ခေါ်တာပေါ့လေ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ လုပ်ပုံ
လုပ်နည်း the approaches, intervention တွေကို ယခုထက်ပိုမို
ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ပေးရပါမယ်။ သို့မှသာလျှင် ဒီဌာနသည်ကောင်း

မယ် efficiency တက်မယ် effective ဖြစ်ရင် အားလုံးဒါကို ဘယ်လို
ပြောမလဲဆိုရင် synergistic action ရှိပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့်
ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက ဒီလိုလုပ်လိုက်၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာ
ရေးဦးစီးဌာနက ဒီလိုလုပ်လိုက်၊ ကုသရေးဦးစီးဌာနက အဲလိုပေါင်း
လိုက်လို့ရှိရင် ၁ + ၁ ဟာ (၁၁)ဖြစ်သွားပါမယ်။ အဲဒါအရေးကြီးပါတယ်။
အဲတော့ဆိုလိုဒါက အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီး
ဌာနက လုပ်တဲ့နေရာမှာလည်း FDA ဌာနကို ပံ့ပိုးလို့အများကြီးရ
ပါတယ်။ ကုသရေးဦးစီးဌာနလည်း ပံ့ပိုးလို့ရပါတယ်။ ပြည်သူ့ကျန်းမာ
ရေးနှင့်ဆေးသုတေသနလည်း အများကြီးပံ့ပိုးလို့ရပါတယ်။ တိုင်းရင်း
ဆေးကလည်း ပံ့ပိုးလို့ရပါတယ်။ ကျန်းမာရေးလူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်
ဦးစီးဌာနကလည်း ဝိုင်းလုပ်လို့ရပါတယ်။ ဆိုလိုတာက ကျွန်တော်တို့
အားလုံး ဝိုင်းလုပ်ရပါမယ်။ FDA တစ်ခုတည်းလုပ်ပြီးကျွန်တော်က
ကုသရေးဦးစီးဌာနက ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ပဲဖြစ်ဖြစ် အေးဆေးပဲနေလို့
မရပါဘူး။ အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနနဲ့
ပေါင်းလုပ်ရပါမယ်။ ကုသရေးဦးစီးဌာနဟာကိုလည်း FDA ကကြည့်
နေရပါမယ်။ အဲဒါအရေးကြီးပါတယ်။ ဒီအချက်ကိုကျွန်တော်တမင်
emphasize လုပ်ပြီး ကျွန်တော်ပြောခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

အဲတော့ ဒီလိုကြည့်တဲ့အခါမှာ ကျွန်တော်ကကိုယ့်ငါးချဉ်ကိုချဉ်
သလို၊ ကိုယ့်ဝန်ကြီးဌာန၊ ဌာနတွေအရေးကြီးတယ်လို့ ပြောလို့မရပါဘူး။
ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေး
ဦးစီးဌာန၏လုပ်ငန်းသည် အစားအသောက်မှာကြည့်မယ်ဆိုရင် food
chain, from farm to forks လယ်တောထဲကနေပြီးတော့ ထမင်းစား
ခန်းထဲမှာရှိတဲ့ ခက်ရင်းနားအထိကို food chain တွေပေါ့၊ ဒီ food
chain တစ်ခုလုံးကောင်းဖို့က FDA တစ်ခုထဲလုပ်လို့မရပါဘူး။ အစား
အသောက်နှင့် ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက ဘယ်အချိန်မှာ
လုပ်မလဲဆိုတော့ main ကနောက်ဆုံး final product မှာကြည့်ပါမယ်။
ဒါပေမယ့် final product ကောင်းလား/ မကောင်းလား ဆိုတာ နောက်
ဆုံး food chain မှာပါတဲ့ တောင်သူလယ်သမား စိုက်တာကအစ
insecticide ဘယ်လောက်ထည့်သလည်း။ နောက် တိရိစ္ဆာန်တွေမှာ
မွေးတဲ့အခါ ဟော်မုန်းတွေဘယ်လောက်သုံးလဲ antibiotics တွေ အဲဒါ
တွေပါဆိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့ဒီနေ့ဖွင့်မယ့် မြန်မာနိုင်ငံ
အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးအာဏာပိုင်အဖွဲ့ဟာ အရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။
ဒါကြောင့်လည်းဒီအဖွဲ့မှာဆိုရင် ဌာနပေါင်းစုံမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်
တွေပါပါတယ်။ အဲတော့ကျွန်တော် ဒီနေရာမှာပြောချင်ပါတယ်။ နောက်
ပိုင်း ဒီအစည်းအဝေးခေါ်လို့ရှိရင်ပါဝင်တဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်တွေဟာ

မဖြစ်မနေတက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ မတက်ဘူးဆိုရင်နောက်ဆုံး ဒုတိယ
ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် တစ်ယောက်ကိုလွှတ်ပေးရပါမယ်။ ညွှန်ကြားရေး
မှူးအနည်းဆုံးအဆင့်ထိ လွှတ်ပေးပါ။ ဒီဌာနတစ်ခုသည် ကျန်ခဲ့ရင်သွား
ပြီ။ ဥပမာ- custom department အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ နယ်စပ်
မှာ custom မှမထိန်းရင် ဒီထဲကိုဝင်လာတဲ့ဟာတွေကို FDA ကအကုန်
လိုက်မစစ်နိုင်ပါဘူး။ အကုန်လုံး ကျွန်တော်တို့စားတဲ့ အစားအသောက်
တွေက sub-standard, medicine က sub-standard, spurious
medicine, fake, adulterate အကုန်ဖြစ်မယ်ဆိုရင် အကုန်လုံးတစ်
ပြည်လုံး ကျွန်တော်အပါအဝင် ကျွန်တော်တင်မကပါဘူး။ နိုင်ငံတော်
သမ္မတကြီးကနေ အောက်ဆုံးထိအကုန်လုံး ဒုက္ခရောက်ပါမယ်။ ဒါကြောင့်
အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက အရမ်းအရေး
ကြီးတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်ကဒီ customs တင်မကပါဘူး။ storage မှာဒီ
ဆေးတွေသွင်းလာတယ် ဘယ်လောက်အပူချိန်နဲ့ထားလည်း၊ ဒီလောက်
ထားမှာကို ဒီလောက်ပိုထားလို့ရှိရင် ဆေးအာနိသင်ပြေသွားပြီလေ၊ ဆေး
အာနိသင်ပြေသွားရင် နောက်ဆုံးဘယ်သူတွေထိခိုက်မလဲ ပြည်သူတွေ
ပဲ၊ ပြည်သူလူထုသည် ရောဂါမကောင်းတော့ဘူး။ ရောဂါတစ်ခုက
မကောင်းဘူးဆိုရင် complication က အများကြီးဝင်လာမယ်ဆိုရင်

သူ့ရဲ့သက်တမ်းဟာ တဖြည်းဖြည်းတိုလာပါမယ်။ ဒါတွေအပြင် cosmetic
လည်းအရေးကြီးပါတယ်။ အထူးသဖြင့်အမျိုးသမီးတွေ လိမ်းနေတယ်၊
ဒီမှာထိုင်နေတဲ့အမျိုးသမီးတွေ အကုန်လိမ်းပါတယ်။ နှုတ်ခမ်းနီ၊
မိတ်ကပ်လိမ်းကြပါတယ်။ how far are we sure the products are
you using သည် mercury မပါဘူး။ မသုံးသင်တဲ့ဆိုးဆေး dyes တွေ
ဘာတွေမပါ ဘယ်သူသိမလဲ၊ ဒါ FDA ကအကုန်လုပ်ပါမယ်။ အခု
အများကြီးပါ နှုတ်ခမ်းနီဆိုးတာတွေအများကြီးပါပဲ။ မလိမ်းတဲ့သူမရှိ
ဘူး မိတ်ကပ်ကိုအကုန်လိမ်းကြပါတယ်။ ဆိုလိုတာက ယောက်ျားရော
မိန်းမကလေးရောအတွက်ပါ FDA ကအလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ ကလေး
ဆိုလို့ရှိရင်လည်း နို့စို့တဲ့ကလေးတွေအပါအဝင်ပါ။ နို့မှုန့်တွေကို FDA
က အမိန့်ကြောငြာစာထွက်တယ်လေ အရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။ ဘာလို့
ဆိုရင်ကျွန်တော်တို့နေ့စဉ် လူဖြစ်လာတည်းကစပြီး စားရပါတယ်။
အိပ်ယာထကတည်းကစားရပါတယ်။ နောက်ဆုံးအိပ်ယာထမျက်နှာသစ်
တဲ့အရည်၊ မနက်သောက်တဲ့အရည်ကအစ FDA ကလူတွေရဲ့ daily
living မှာ အိပ်ယာထတဲ့အချိန်မှ အိပ်တဲ့အချိန်ထိကို FDA ရဲ့ role
ကရှိ ပါတယ်။ အဲဒါကိုကျွန်တော်က emphasize လုပ်ချင်တာပါ။

အဲတော့ဒီ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန
ကကျွန်တော်ပြောတဲ့အတိုင်း ဒီ final product ကိုလူတွေ စားသင့်/

မစားသင့်၊ သုံးသင့်/ မသုံးသင့်၊ FDA နှင့် custom အပြင် ပြည်သူ့ရဲ
တွေလည်းပါပါတယ်။ အများကြီးပါ။ ဒီဌာနတွေအများကြီးပါပဲ ကြည့်
လိုက်လို့ရှိရင်သိပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့မှာပါတဲ့သူတွေ အကုန်လုံးဆိုင်ပါတယ်။
အဲဒါတွေက အရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ဘယ်လိုပြောရမလဲ
gate keeper လို့ခေါ်ပါတယ်။ ဒီအထဲကိုမဝင်အောင် အပေါက်စောင့်ရ
ပါမယ်။ ဒါကောင်းတဲ့အစားအသောက်တွေ ဝင်လား၊ မဝင်ဘူးလားဆိုတာ
gate keeper ကို control လုပ်ဖို့ဒီအဖွဲ့က အကြံဉာဏ်ပေးရပါမယ်။
policy ချပေးရမယ်။ strategy လုပ်ပေးရမယ်၊ intervention လုပ်ပေး
ရပါမယ်။ အဲကြောင့်ဒီအဖွဲ့ဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ အလွန်အရေး
ကြီးတဲ့အတွက် အဖွဲ့မှာပါတဲ့သူတွေဟာလည်း ဘယ်သူပါသင့်တယ်ဆို
တာ အရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။ ပါသင့်တဲ့သူကိုမပါခြင်းသည် အန္တရာယ်
ရှိပါတယ်။ မပါသင့်တဲ့သူပါနေတာက အရေးမကြီးပါဘူး။ အဖွဲ့ဝင်များ
တာပဲရှိပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့ကို ဒီနေ့အစည်းအဝေးပွဲမှာ ဆက်လက်စဉ်းစား
တဲ့အခါမှာ ပါသင့်တဲ့သူတွေပါအောင်လုပ်ပေးပါ။ ထို့အပြင်အဖွဲ့တိုင်း
အဖွဲ့တိုင်းမှာ terms of reference ဆိုတာရှိရပါမယ်။ objective
ထက်ပိုအရေးကြီးတာ terms of reference လို့ခေါ်ပါတယ်။ ဘာလုပ်
ရမလဲ ဒီ terms of reference ကိုချတဲ့အခါမှာလည်း သေသေချာချာ
very practical, doable, reasonable, realistic ဖြစ်တဲ့ terms of

reference ချပါ။ မလုပ်နိုင်တာတွေ သိပ်မလုပ်ပါနဲ့။ အဲတော့ terms of reference ချတဲ့နေရာမှာလည်း priority နဲ့လုပ်ပါဆရာ (၁)သည် အရေးကြီးဆုံးပဲ (၅)၊(၆) သည်အရေးမကြီးဘူး။ အရေးတော့ကြီးတယ် level of important ကကျသွားတာပေါ့။ အဲဒါတွေဆရာတို့ စဉ်းစားပေးပါ။ အဲလို terms of reference နဲ့စဉ်းစားတဲ့အခါမှာ ဘာကို စဉ်းစားရမလဲ၊ ဒီအတိုင်းခေါင်းထဲက ထွက်လာလို့မရပါဘူး။ အဲဒီဟာကို စဉ်းစားရင်တော့ what is happening around us, changing scenario all over the country ဒါကိုလည်းကြည့်ရပါမယ်။ ထိုင်ပြီးတော့ arm chaired epidemiology ကိုယ့်ဟာကိုစဉ်းစားပြီး လုပ်လို့မရပါဘူး။ ဒီအဖွဲ့မှာလည်းပါတဲ့သူက အရမ်းများတဲ့အတွက် အများကြီး idea ထွက်ပါမယ်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်ယောက်စဉ်းစားတဲ့ idea သည် ကျွန်တော်နဲ့မတူဘူး။ FDA -DG စဉ်းစားတာနဲ့မတူဘူး။ နောက်ဌာနတွေ စဉ်းစားတာနဲ့မတူဘူး။ အဲဒါကြောင့် ဒါကိုပြေပြေလည်လည် သေချာစဉ်းစားပေးစေချင်ပါတယ်။ အချိန်ကတော့ဆရာတို့ မှီလား၊ မမှီလား တော့မသိဘူး။ အချိန်ကတော့ နည်းပါတယ်။

ဒီအာဏာပိုင်အဖွဲ့တွေကတော့ အရည်အသွေးကို အစားအသောက် နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက လုပ်တဲ့အခါမှာ မှန်လား/ မမှန်လား ကအစ ဘယ်လို idea တွေပေးမယ်၊ အဲဒါတွေပြောရပါမယ်။ ဘေးဥပါဒ်

အန္တရာယ်ကင်းအောင် ဘာတွေလုပ်သင့်လဲ ဒီအဖွဲ့ကလုပ်ရပါမယ်။ food
နဲ့ drug ကိုစနစ်တကျကိုင်တွယ်ရပါမယ်။ အကုန်လုံးပါပဲ ဒါအချိန်မရလို့
ကျွန်တော်မပြောတော့ပါဘူး။ ဒါတွေလုပ်ဖို့ရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့
အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါး၊ ဆေးပစ္စည်းကိရိယာ၊ အလှကုန်အာဏာပိုင်
ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီးကျွန်တော်တို့ ၁၉၉၀ ကျော်လောက်က ထုတ်ထား
တဲ့ဥပဒေတွေရှိပါတယ်။ ပြင်ဆင်တာတွေရှိပါတယ်။ ထပ်ပြီးပြင်တာတွေကို
ကျွန်တော်တွေ့ပါတယ်။ အဲတော့ ဘာလုပ်ရမလဲဆိုတော့ FDA အနေနဲ့
က အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖွဲ့လိုက်ပါ။ အဲဒီအဖွဲ့က ဒီဥပဒေတွေကို အကုန်လေ့လာ
ပါ။ we have to do some sort of triangulation လုပ်ရပါမယ်။
တစ်ခါတစ်လေကျရင် ဥပဒေ(၂)ခုက တစ်ခုနဲ့တစ်ခုက contradict ဖြစ်နေ
တာတွေ့ရတယ်။ အမိန့်ကြော်ငြာစာတွေထုတ်ရပါမယ်။ အဲဒီအမိန့်ကြော်
ငြာစာသည် inline with ဥပဒေနဲ့ဟုတ်လား/ဟုတ်ရင် ဒီဥပဒေတင်
မဟုတ်ဘူးအခြားဥပဒေ၊ နှီးနွယ်ဥပဒေနဲ့ရော inline ဖြစ်ရဲ့လား အကုန်
ကြည့်ရပါမယ်။ အဲဒါ tri-angulation ပေါ့၊ ဥပမာဆိုရင်အများကြီးပဲ
အဲဒါတွေကအကုန်လုပ်ရပါမယ်။ အမိန့်ကြော်ငြာစာတွေ အဲဒီဟာသိပ်
မကြာပါဘူး။ အဖွဲ့လေးတစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့လိုက်၊ group လေးတစ်ခုဖွဲ့လိုက်
ဖွဲ့ပြီးရင်လေ့လာပါ။ သုံးသပ်ပြီး ကျွန်တော်တို့ဒီဖွဲ့မည့်အဖွဲ့ကို တင်ပြ

လိုက်ပါ။ ကောင်းရင်လည်းကောင်းတယ်၊ မကောင်းရင်လဲ မကောင်းဘူး၊ အဲဒါလေးကိုကျွန်တော်က လုပ်စေချင်ပါတယ်။

အဲတော့ကျွန်တော်တို့ဟာ ဒီအဖွဲ့ကို အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါး အာဏာပိုင်အဖွဲ့ကိုဖွဲ့တာက (၂၅-၂-၂၀၁၅)မှာဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။ ဘယ်ကော်မတီ အဖွဲ့လည်း ခုနဆရာတို့တက်တဲ့ အမျိုးသားအစားအသောက်ဥပဒေပုဒ်မ -၄၊ အမျိုးသားဆေးဝါးဥပဒေ ပုဒ်မ-၄၊ တိုင်းရင်းဆေးဥပဒေ ပုဒ်မ-၄ ပေါ်မူတည်ပြီး ဒီအဖွဲ့ကြီးကို (၂၅-၂-၂၀၁၅)နေ့က နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ် ပိပြားရေး တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ကဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။ အဆင့်ဆင့် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်တယ်၊ အမျိုးမျိုးပဲ ဒါတွေလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါတွေအကုန်ပြန် ကြည့်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့နောက်ဆုံး (၂၅-၂-၂၀၁၅) မှာဖွဲ့ထားတဲ့ အဖွဲ့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့မှာဝန်ကြီးကဥက္ကဋ္ဌ၊ ဒုတိယဝန်ကြီးကတော့ အတွင်း ရေးမှူးပေါ့၊ ကျွန်တော်တို့ဌာနမှာအခု ဒုတိယဝန်ကြီးမရှိပါဘူး။ နောက် ဌာနတွေ ဒါကိုကျွန်တော်တို့ အသစ်ပြန်ဖွဲ့မှာပါ။ အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးဆိုတော့ ဒီမှာဆရာတို့အများကြီးဖြစ်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ အရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်ကဒီအဖွဲ့နဲ့လုပ်တယ်၊ ဒီအဖွဲ့က ရှင်းရှင်းပြောရရင် defunct လို့တောင်ခေါ်လို့ရပါတယ်။ ဘာမှသိပ်အလုပ် မဖြစ်ဘူးသို့သော်လည်း အလုပ်မဖြစ်ဘူးဆိုတာက အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက လုပ်နေပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့မရှိလို့ အလုပ်

မဖြစ်တာမဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့မှာ သူတို့ rules, regulations, SOPs, Guideline အကုန်ရှိတယ်။ အဲဒါအကုန်လုပ်နေတယ်။ FDA ကလုပ်နေပါတယ်။

ဒီမှာတစ်ချက် ဘာသွားတွေ့လည်းဆိုရင် ဒီအဖွဲ့ကသေသေ ချာချာ function မဖြစ်တဲ့အခါကျတော့ inter ministries, inter department coordination, collaboration, cooperation တွေက တော်တော် လေး weak ဖြစ်နေတာကိုသွားတွေ့ရပါတယ်။ ဒါတွေမကပါဘူး ဒီ FDA ဆိုတာ food, drugs and cosmetic ဖြစ်တဲ့အတွက် အဖွဲ့စည်းတွေ၊ အသင်းဖွဲ့တွေရှိတယ်။ consumer association တွေရှိမယ်ဆိုရင် ဒါနဲ့ linkage ကလည်းပြတ်နေပါတယ်။ linkage မကောင်းဘူးလို့ ပြောတာမဟုတ်ပါဘူး နည်းနည်း strong မဖြစ်တာတွေသွားတွေ့ပါတယ်။ ထိုအပြင် အာဏာပိုင်အဖွဲ့စည်းက အစည်းအဝေးမထိုင်တဲ့အခါကျတော့ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်ညှိနှိုင်းဖို့က အပေါ်ယံတယ်လီဖုန်းနဲ့ညှိ၊ စာလေးဘာလေးနဲ့ညှိ ဒီလိုစုစည်းထိုင်ပြီး ညှိလို့မရဘူးဖြစ်သွားပါတယ်။ ဒါဟာလည်း အခြေနေအကြောင်းကြောင့်ဖြစ်ပါတယ်။ အမှန်တိုင်း ပြောရမယ်ဆိုရင် မဆောင်ရွက်နိုင်ဘူးပေါ့ဗျာ။

နောက်တစ်ချက်က ဘာသွားတွေ့လည်းဆိုရင် ခုနကျွန်တော်ပြောသလို Evolving challenges တွေက အများကြီးရှိပါတယ်။ Evolving

challenges ဆိုတာ scientific evidence တွေက အစားအသောက်၊
ဆေးဝါးထဲမှာ အမျိုးမျိုးထွက်လာတယ်။ research finding တွေက
အမျိုးမျိုးထွက်လာပါမယ်။ consumer attitude toward food,
consumer attitude towards medicine အကုန်ပြောင်းနေပါတယ်။
The world is changing fast ကျွန်တော်တို့ဒီအဖွဲ့အနေနဲ့ ပြောင်းလဲ
နေတဲ့အခြေအနေ အချိန်အခါကိုလိုက်လျောပြီး ဒီအဖွဲ့က ဘာလုပ်မလဲ၊
ဘာ intervention တွေရှာမလဲ၊ ဘာ strategy တွေချပေးမလဲဆိုတာ
ကျွန်တော်တို့စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့ဟာ တော်တော်စိတ်ဝင်စား
စရာ ကောင်းတဲ့အဖွဲ့ပါ။ ဒီအဖွဲ့မှာ ဆွေးနွေးချက်တွေအကုန်လုံး record
လုပ်ထားပါတယ်။ ဒီနေ့ဆွေးနွေးတဲ့အချက်သည် ယခုလုပ်လို့မရသော်
လည်း နောက်(၂)နှစ် ဒါမှမဟုတ် (၁)နှစ်မှာ ဒီအချက်သည် အလွန်
အရေးကြီးတဲ့အချက်ဖြစ်တဲ့အတွက် recording of the meeting
minutes ကိုလည်း သေချာလုပ်ထားပေးပါ။ အဲဒါလေး သေချာလုပ်စေ
ချင်ပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က ဒီမှာဌာနတွေအကုန်ပါတဲ့ အခါကျတော့
division of labor အရေးကြီးပါတယ်။ ဒီလို အစည်းအဝေးလာတက်
ရုံနဲ့မပြီးသေးပါဘူး။ ပြည်တွင်းအကောက်ခွန် custom department က
ဆရာတို့အဖွဲ့မှာ ဒါဒါလုပ်လို့ ဆွေးနွေးမယ် custom DG ကပြန်သွားရင်

သုဋ္ဌာနမှာ Ad hoc အဖွဲ့အသေးလေးဖွဲ့ပြီး (၃,၄) ယောက်လောက်ကို တာဝန်ပေးပါ။ custom ဘာလုပ်မလဲ၊ ဘယ်ကဘာလုပ်မလဲ၊ ဘယ်ဌာနကဘာလုပ်မယ်ဆိုတာ division of labor သည် အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ အဲဒါကိုဆရာတို့ ပီပြင်အောင်လုပ်ပါ။ အကယ်၍ ဒီနေ့အစည်းအဝေးပွဲမှာမပြီးရင်လည်း နောက်ရက်တွေမှာ ဆက်လုပ်ပြီးတော့ စာနဲ့ ဖြစ်ဖြစ်၊ email ရှိရင် email communication နဲ့လုပ်ပါ။ အရမ်း မြန်ပါတယ်။ မဟုတ်လို့ရှိရင်လည်း ဆရာတို့ FDA website မှာ သပ်သပ် icon တစ်ခုလုပ်လိုက် password နဲ့ဒီအဖွဲ့ဝင်တွေပဲ အချင်းချင်းကြည့်လို့ရပါမယ်။ အဲဒါလုပ်ပေးပါ။ ဒါမှမြန်ပါမယ်။ မဟုတ်လို့ရှိရင် တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် အလုပ်ရှုပ်ပါတယ်။ လူမှုရေးဝန်ကြီးဆိုရင် အရမ်းပဲအလုပ်ရှုပ်ပါတယ်။ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်မှာ သူကအဓိကပဲ အဲလို ဟာမျိုးလုပ်ရင် သူတို့အားတဲ့အချိန်မှာ ဖတ်ဖို့ဝင်ကြည့်လိုက် FDA website မှာ password နဲ့ ဝင်ကြည့်လိုက် ဘာပြောထားတယ်ဆိုတာ အကုန်လုံးသိပါမယ်။ ဆရာကဘာပြောထားတယ် အကုန်သိပါမယ်။ ဒါလုပ်ခြင်းအားဖြင့် တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက်က sharing of experience ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာ- စစ်ကိုင်းတိုင်း လူမှုရေးဝန်ကြီးကပြောတာကို ဧရာဝတီတိုင်းက လူမှုရေးဝန်ကြီးကလည်းသိပါမယ်။ အဲဒါအရေးကြီးပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ weak ဖြစ်နေတာ communication

system ပါပဲ။ line of communication between and among the ministries and departments ကတော်တော်လေးနည်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှာတော့ တော်တော် ကိုတက်လာပါပြီ။ ကျွန်တော်တို့ inter departmental meeting တွေ တော်တော်လုပ်တဲ့အတွက် တော်တော်လေးအခြေအနေ ကောင်းလာ ပါတယ်။

နောက်တစ်ခုက ဘာသွားတွေ့လည်းဆိုတော့ ဒီမှာတချို့အလုပ်တွေ က food, drug တွေကအကုန်လုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့အတွက် overlapping သွားတွေ့ပါတယ်။ ဒါကိုလည်း overlapping မဖြစ်အောင်ကျွန်တော် တို့လုပ်ရပါမယ်။ နောက်ဘယ်သူကဘာလုပ်၊ ဘယ်သူကဘာတာဝန်ရှိ တယ်။ တစ်ခုရှိတာအကုန်လုံးတော့ လုပ်လို့မရပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ နိုင်ငံမှာဆရာတို့သိတဲ့အတိုင်း ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံဖြစ်တဲ့အတွက် နည်းနည်း လုပ်လိုက်လို့ရှိရင် ဟိုလူကထအော်ဒီလူကထအော် ဒါကိုလည်းကျွန်တော် တို့ကကြည့်ရပါမယ်။ ကြောက်စရာတော့မဟုတ်ဘူး ဒါပေမယ့် ကြည့်ရ ပါမယ်။ အဲတော့ကျွန်တော်တို့က ရေရှည်လုပ်တဲ့အခါ သမာသက်မတ်နဲ့ unbiased decision making with good intention ဆိုရင်ပြီးပြီ ulterior motive နဲ့ ဦးတည်ပြီးတော့မလုပ်ဘူး။ good intention လုပ်ရင်ဘာမှကြောက်စရာမလိုပါဘူး။ ခေတ်နဲ့အညီ ပြောင်းလဲအောင်

လုပ်ဖို့လိုတာပေါ့နော်။ နောက်တစ်ချက်က ဘာသွားတွေလဲဆိုတော့ အာဆီယံနှင့်အရလုပ်နေကြတယ်။ အာဆီယံ standard ကိုမီဖို့ ကျွန်တော် ကလုပ်ရပါတယ်။ ကျွန်တော်လုပ်ရတာ အမျိုး အမျိုးပါပဲ။ ၂၀၁၅ခုနှစ် ၂၀၁၃ခုနှစ်လောက်ကဆို အာဆီယံမှာဘာမှမရှိဘူးလေ နှစ်ထောင်ကျော်၊ ကိုးဆယ်ကျော်လောက်ကပေါ့၊ အခုအာဆီယံထဲပါလာတော့ အခုအဲ့ဟာ ကိုလည်းကြည့်ရပါတယ်။ ကျွန်တော်က isolated လုပ်လို့မရပါဘူး။ အာဆီယံမှာလည်းကျွန်တော်တို့ ရင်ဘောင်တန်းဖို့ဆိုရင် တက်နိုင်သမျှ ကျွန်တော်တို့ standard တွေကိုမြှင့်ဖို့လိုပါတယ်။ မြှင့်လို့ရှိရင်တစ်ချက် တည်း ညှိလို့မရပါဘူး။ phase wise, step wise နဲ့ညှိရမှာပေါ့နော်၊ အဲတာတွေရှိပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က ပထမဆုံး ကျွန်တော်လေ့လာတဲ့အခါကျတော့ အမျိုးသားဆေးဝါးဥပဒေက (၁၉၉၂)နှစ်ကတည်းကနေ စထုတ်ပါတယ်။ ထုတ်ပြီး ဟိုဟာပြင်လိုက်ဒါပြင်လိုက်နဲ့ အမိန့်ကြောငြာစာထွက်နဲ့ ကျွန်တော်ဆီမှာ အများကြီးရှိပါတယ်။ list တွေအကုန်လုပ်ထားတာ တော်တော်လေးစုံပါတယ်။ နောက်အရေးကြီးဆုံး တစ်ချက်ပြောချင်တာ ဘာလဲဆိုရင် ဒီ consumer association ဒီဥပဒေက စားသုံးသူကို အကာကွယ်ပေးဖို့ ဒါထွက်တာက 2014 March ဒါအရေးကြီးပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ ဥပဒေမှာပါတဲ့အချက်သည် ကျွန်တော်တို့ decision making

မှာအရေးကြီးပါတယ်။ ဒီအာဏာပိုင်အဖွဲ့က ဒါကိုကြည့်ဖို့လိုပါတယ်။
အဲဒါကိုလည်းဆရာ မိတ္ထူကူးပြီးတော့ ဝေထားလိုက်ရင်ကောင်းပါ
တယ်။ ဘာလို့လဲဆိုရင် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ ဒီစားသုံးသူ consumer
association ကသိပ်ပြီး strong မဖြစ်သေးပါဘူး။ တကယ့် အမေရိကန်
US တို့နိုင်ငံမှာ consumer association အရမ်း strong ဖြစ်ပါတယ်။
ဘယ်လောက်ထိ strong ဖြစ်လည်းဆိုတော့ (၃) လတစ်ခါ စာအုပ်ထုတ်
ပြီး အကုန်ပါပါတယ်။ product အားလုံးကို assess လုပ်ထားပါတယ်။
ဥပမာ- ရေခဲသေတ္တာကအစ ကားအထိစသဖြင့် အကုန်ပါပါတယ်။ ဒီ
product က ဝယ်သင့်လား/ မဝယ်သင့်လား၊ စားသင့်လား/ မစားသင့်
လား၊ ရေခဲသေတ္တာက electricity ဘယ်လောက်စားလည်း အကုန်လုံး
compare လုပ်ပါတယ်။ အဲလောက်ထိ သူတို့နိုင်ငံကကောင်းပါတယ်။
ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံက အဲဒီလောက်ထိမရသေးပါဘူး။ ဒါပေမယ့်ကျွန်တော်
တို့တချိန်မှာတော့ ရနိုင်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အစားအသောက်ကိုလည်း
ကျွန်တော်တို့အဲလိုလုပ်လို့ရနိုင်ပါတယ်။ အဲဒါမှလည်း အဲလို compare
လုပ်လို့ရှိရင် ထုတ်တဲ့ကုမ္ပဏီတွေကလည်း သူ product ကိုကောင်းအောင်
ထုတ်မှာပါ။ မဟုတ်လို့ရှိရင်သူ product က category C အောက်ကျ
သွားရင် ဘယ်သူမှမဝယ်တော့ပါဘူး၊ သူဟာလည်း category A ရ

အောင်ထုတ်မယ်ဆိုတော့ ဒီလိုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် healthy competition ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ကျွန်တော်တို့က အရမ်းကောင်းပါတယ်။

အဲတော့ ဒီအာဏာပိုင်အဖွဲ့ကိုမဖွဲ့ခင် ကျွန်တော်တို့ အစားအသောက် နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက အလုပ်လုပ်နေပါတယ်။ ရှိတဲ့ resource နဲ့ FDA မှာတော်တော် လုပ်နေပါတယ်။ လုပ်တဲ့အတွက် ဆရာတို့အားလုံးသိကြတဲ့အတိုင်း မဟုတ်တဲ့ဆေးတွေတွေ့တယ်၊ မဟုတ်တဲ့အစားအသောက်တွေ တွေ့တယ်၊ အကုန်သတင်းစာထဲ ထည့်တယ် လုပ်ပါတယ်။ အဲဒါတွေ ကျွန်တော်တို့အကုန် လုပ်နေပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီနေရာမှာကျွန်တော်တစ်ခု ပြောချင်တာကတော့ ဘာလဲဆိုလို့ရှိရင် ကျွန်တော်တို့က ဘယ်လောက်ပဲလုပ်လုပ် ဆရာတို့ terms of reference ကောင်းတယ်၊ ဒီအဖွဲ့တွေလူတွေက တစ်ခါတည်း မိုးပျံအောင်တော်နေတယ်၊ FDA ကလည်း မိုးပျံအောင်တော်နေတယ် အကုန်ကောင်းတယ် ဒါပေမယ့် final determining factor ဆိုတာ ဘာလည်းဆိုတော့ ပြည်သူများ၏ health literacy ပါ။ ကျွန်တော်ဆိုလို့ရှိရင် health literacy ကောင်းတယ်၊ ကျန်တဲ့လူတွေနဲ့စာရင် ကောင်းပါတယ်။ ဆီတွေကိုလည်း အရမ်းဝယ်မစားဘူး။ စိတ်ချရတဲ့ဆီမှ ဝယ်စားပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ production date တွေ၊ expire date တွေ၊ ဘယ်ကုမ္ပဏီက ထုတ်တာတွေပါရမယ်။ အစားအသောက်ဆိုရင်လည်း လမ်းဘေးမှာ

ကျွန်တော်ကသွားမစားဘူး ကြောက်လို့၊ အမှန်တိုင်းပြောရရင် သိလို့၊ ကျွန်တော်က health literacy level မြင့်လို့ပါ။ အဲတော့ ပြည်သူများရဲ့ health literacy level မြင့်ဖို့ကလည်း အဓိကဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော် တို့လုပ်နေပါတယ်။ ပြည်သူများရဲ့ health literacy level မြင့်လာရင် မဟုတ်တဲ့အစားအစာကို မစားတော့ဘူး။ ဒီဟာကိုမစားရင် ဒီတင်တဲ့ ကုမ္ပဏီကကြည့်မယ် ငါ့ဟာဘာလို့မဝယ်လည်း သူဟာ quality မကောင်း လို့ quality မမြင့်လို့ဆိုတာသူနားလည်သွားမယ်။ အဓိကကဘာလည်း ဆိုတော့ ပြည်သူများရဲ့ health literacy level ဟာအရမ်းအရေးကြီး ပါတယ်။ အဲဒါကိုကျွန်တော်တို့က ပညာပေးပါတယ်၊ အကုန်လုပ်နေ ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ ဌာနတစ်ခုရှိပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနလည်းပါပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ health literacy promotion unit ဆိုတာ ကျွန်တော်တို့လက်ထက်မှာ one of the top three priorities တစ်ခုပါပါတယ်။ အဲဒါလုပ်နေပါတယ်။ အရေးကြီးတာက ပြည်သူရဲ့ health literacy ကအရမ်းအရေးကြီး ပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က ဘယ်အဖွဲ့စည်းပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဘယ်လုပ်ငန်းပဲဖြစ် ဖြစ်၊ ဘယ်အရာပဲဖြစ်ဖြစ် ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့အခြေအနေ အကြောင်းအရာ ပေါ်မူတည်ပြီးတော့ There is always room for improvement

ဒါကိုကြည့်ပြီး FDA ကစိတ်ဓါတ်ကျစရာမလိုပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ လုပ်နေတာ၊ ကျန်းမာရေးဌာနလုပ်နေတာ၊ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါး ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန လုပ်နေတာမကောင်းဘူး မဟုတ်ပါဘူး။ ကောင်း တယ်။ သို့သော်လည်း ကျွန်တော်တို့လုပ်ချက်သည် ပြောင်းလဲလာတဲ့ အပေါ်လိုက်လျောညီထွေအောင် လုပ်ရပါမယ်။ ဘယ်သူမှ life မှာ perfect ဆိုတာမရှိပါဘူး။ There is no perfect state အဲလိုမရှိ ပါဘူး။ တချိန်လုံး ကျွန်တော်တို့ပြောင်းနေရမယ်။ ဘာလို့ဆိုတော့ ဘေး ကဟာတွေကပြောင်းနေတယ်။ ကျွန်တော်အရင်အမြဲ example ပေးတာ ရှိပါတယ်။ Nokia ကုမ္ပဏီရဲ့ CEO ကသူ့ကုမ္ပဏီ ဒေဝါလီခံလိုက်ရ ပါတယ်။ သူဘာပြောလဲဆိုတော့ we don't do anything wrong but we fail because we are not observing. what is happening around us. အဲဒါကြောင့် ကုမ္ပဏီကြီးက ဒေဝါလီခံလိုက်ရပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့လည်း ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှာ ဘယ် လောက်လုပ်လုပ် ဘေးမှာဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ဟာကို ကျွန်တော်တို့သိဖို့လို ပါတယ်။ အခြားဝန်ကြီးဌာနတွေ ဘာလုပ်လဲ၊ ပြည်သူတွေက ဘယ်လို မြင်လဲ အဲဒါတွေအကုန်သိဖို့လိုပါတယ်။ ဆိုလိုတာက outside ပေါ် အပြင်ကဖြစ်နေတာကို ကျွန်တော်တို့သိဖို့လို ပါတယ်။ အဲတော့ဒီအဖွဲ့ကို ပြန်ဖွဲ့တဲ့အခါမှာ ကျွန်တော်တို့ခုနုပြောတဲ့အတိုင်း ဒီအဖွဲ့ကို အစားအသောက်

နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်က နောက်
အသေးစိတ်ပြောမှာပါ။ ကျွန်တော်အဲဒါတွေ မပြောတော့ပါဘူး။
သူ့အဆင့်ဆင့် category အလိုက် hierarchy level အလိုက်အကုန်
ရှိပါတယ်။ အဲတော့ဒီ terms of reference ကိုလည်း ဒီတိုင်းနှင့်
ပြည်နယ်ဟာမှာတော့ အရမ်းတော့မထည့်ပါနဲ့၊ လောဘကြီးပြီး
သိပ်ထည့်ရင် သူတို့လည်းမလုပ်နိုင်ပါဘူး။ တကယ် key ဖြစ်တဲ့
ဥစ္စာတော့ two parts ခွဲရင်ခွဲလိုက်၊ first part ကတော့ မလုပ်
မနေရလုပ်ရတော့မယ်။ ဒီဟာကတော့ အခြေအနေအချိန်ခါနဲ့ depending
on requirements of each state and region မှာလုပ်ပါလို့
ပြောလိုက်တာ ပိုကောင်းမယ်ထင်ပါတယ်။ အကုန်လုံးတော့ တစ်ခါ
တည်းမလုပ်နိုင်တော့ စိတ်ဓါတ်ကျမယ်။ ကျွန်တော်တို့ကို (၆)ခုပေး
ထားတာ ကျွန်တော်တို့ (၁)ခုပဲလုပ်ပေးနိုင်တယ်ဆိုတော့ အဲဒါမျိုးတွေ
တော့ မဖြစ်စေချင်ပါဘူး။ အဲဒီတော့ ဒီအာဏာပိုင်အဖွဲ့မှာ ကျွန်တော်ထပ်
ပြောချင်တာကတော့ ပါသင့်တဲ့လူတွေကို ပါစေချင်ပါတယ်။ အဲဒါလေး
ဆရာတို့ သေချာလုပ်ပါ။

နောက်တစ်ချက် terms of reference က very clear cut , not
overlapping, doable, practical, realistic ဖြစ်တဲ့ terms of
reference တွေကိုချပါ။ သို့သော်လည်း ဒီအဖွဲ့ကြီးဖွဲ့ပြီးရင်လည်း

မပြီးဘူး (၁)နှစ်ခွဲ (၂)နှစ်လောက်မှာပြန်ပြီး evaluate လုပ်ပါ။ ဒီအဖွဲ့ကြီးကို (၁) နှစ်လောက်ဆိုရင်ပဲ အကြမ်းလုပ်လိုက်ပါ။ quick review ပြန်လုပ်ပါ။ ဒီအဖွဲ့ကြီး ဖွဲ့ပြီးလုပ်တယ် effective ဖြစ်ရဲ့လား၊ ဒီအဖွဲ့၏ efficiency ဟုတ်ကောဟုတ်ရဲ့လား ပြန် review လုပ်ပါ။ ဒါကိုယ့်ကို introspection ပြန်လုပ်လိုက်ပါ။ မဟုတ်လို့ဆိုရင် အဖွဲ့ကြီးဖွဲ့ပြီး ကျွန်တော်တို့က ကျေနပ်နေလို့မရပါဘူး။ ဒီအဖွဲ့က ok လား၊ ဒီအဖွဲ့ကြီး အောင်မြင်အောင် ကျွန်တော်တို့ကဘာပံ့ပိုးပေးရမလဲ၊ အထူးသဖြင့်ဒီအဖွဲ့ အောင်မြင်အောင်လုပ်ဖို့က ကျွန်တော်တို့ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစား ဝန်ကြီးဌာနက အဓိကထားပြီးပံ့ပိုးရမှာပါ။ ကျွန်တော်ဒီမှာတစ်ချက် ပြောချင်တာကတော့ ကျွန်တော် အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေး ဦးစီးဌာနနဲ့ ဘာလုပ်နေလည်းဆိုတော့ တစ်ဖက်ကတော့တင်းကြပ်ပြီး အကုန်လုပ်နေတဲ့အပြင်၊ တစ်ဖက်ကတော့ pre market နှင့် post market survey ကိုအဓိက အားထုတ်လုပ်နေပါတယ်။ ဆိုလိုတာက year of marketing survey သဘောမျိုးနဲ့ အကုန်လုပ်နေပါတယ်။ ဆရာတို့သတင်းစာထဲမှာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါး ကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနက အကုန်လိုက်ပြီးစစ်နေပါတယ်။ ဒါသူတို့ကိုအရေး ယူဖို့မဟုတ်ပါဘူး။ FDA တံဆိပ်နဲ့လူတစ်ယောက် ဆိုင်တစ်ဆိုင်ဝင် လိုက်တာနဲ့ အကုန်လုံး alert ဖြစ်သွားပါပြီ။ ဟာဒါငါတို့ဆိုင်လည်း

လာကြည့်တော့မယ်ဆိုပြီး အကုန်လုံးအခုဆိုလို့ရှိရင် ဆရာတို့နေပြည်တော်
လမ်းက စားသောက်ဆိုင်တွေအကုန်လုံး လုပ်ခိုင်းလိုက်ပြီ၊ ၁၁၅ မိုင်၊
၂၈၄ မိုင်၊ ၇၆ မိုင်ကဟာတွေသွားပြီးစစ်ဖို့ ကြိုတင်အကြောင်းကြားထား
ပြီး သူတို့စတင်လုပ်နေပါပြီ။ ကျွန်တော်မနေ့ကလည်းရောက်ပါတယ်။
စပြီးနည်းနည်းလုပ်နေပါတယ်။ ဒါအရမ်းကောင်းတဲ့ လက္ခဏာပါ။
အိမ်သာတွေကအစ ပိုသန့်သွားတယ်၊ ပန်ကန်ဆေးတာ အိမ်သာနား
မဆေးတော့ပါဘူး။ သန့်သန့်ရှင်းရှင်းဖြစ်သွားပါတယ်။ အဲလိုလုပ်ခြင်း
အားဖြင့်သူ့ဟာသူ၊ သူ့ရဲ့ခံယူချက်နှင့်အသိအမြင်နဲ့လုပ်သွားတာ အကောင်း
ဆုံးပါပဲ။ force လုပ်တာတော့မရဘူးပေါ့၊ အထူးသဖြင့် force မရှိလို့
ရှိရင် မလုပ်တော့ဘူး၊ သူတို့ကိုကောင်းကောင်း ပညာပေးရပါမယ်။
အဲတော့ ဆရာတို့သွားလုပ်တဲ့အခါမှာ ပညာလည်းတစ်ခါတည်းပေး၊
pamphlet ပါတစ်ခါတည်းယူသွား the danger of adulterated food,
the danger of substandard food အကုန်လုံးကို တစ်ခါတည်းပေး
ထားခဲ့ပါ။ အဲတော့ ဘာပေးမလဲဆိုတာ ရှိတဲ့အထဲကနေ စဉ်းစားဆုံး
ဖြတ်ပြီးပေးပါ။

ကျွန်တော်နောက်ထပ်ဖြည့်ပြီး ပြောချင်တာကတော့ တစ်ချက်ရှိ
ပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနမှာ ဆိုလိုရှိ
ရင်ဝန်ထမ်းက (၂၀၁၆)မှာ (၄၂၂)ဦးပဲရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ကျန်းမာရေး

ဝန်ကြီးဌာနမှာ ဝန်ထမ်းပေါင်း တစ်သိန်းကျော်ရှိပါတယ်။ အဲဒီအခါမှာ (၂၀၁၆) မှာ (၄၂၂)ဦးပဲရှိပြီး အခုဆိုရင် (၁၀၆၁) ဦးရှိပြီးသူတို့မှာရှိတဲ့ (၁၀၆၁) ဦးသည် technician တွေပါ။ တော်ရုံတန်ရုံဝန်ထမ်း မဟုတ်ဘူး။ တကယ့်ကို technician တွေတော်တော်များပါတယ်။ (၁၀၆၁)ဦးရှိပါတယ်။ အရင်တုန်းက တိုင်း/ ပြည်နယ်ရုံး(၁၄) ရုံးကို လူအင်အား အနည်းငယ်နဲ့ဖွင့်ပြီး အခုတော့တိုင်း/ ပြည်နယ်ရုံးကို လူအင်အားတိုးချဲ့ပြီး အဆောက်အဦတွေလည်း ဆောက်လုပ်နေ တယ်။ ခရိုင်တွေကလည်း (၂၇) ခရိုင်အထိ တိုးတက်လာပြီ၊ နောက်ပြီး ခရိုင်(၂၄) ခုမှာလည်း အဆင့်မှီခါတ်ခွဲခန်းတွေ စတင်ဆောက်လုပ်နေပြီ၊ mobile lab ကလည်း အရင်တုန်းကလည်း (၂) စီးပဲရှိတာကနေပြီးတော့ ပြည်နယ်/ တိုင်း တစ်ခုချင်းစီကို (၁) စီးစီနဲ့ (၁၄) စီးကို ဝယ်ယူဖြည့်ဆည်းဖို့ လုပ်နေပါတယ်။ နောက်ဆုံးဒီ mobile lab မှာ PCR သုံးပြီးတော့ detect လုပ်တဲ့ဟာတွေ ဖြည့်တင်းထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။ ထိုအပြင် ကျွန်တော် ဂုဏ်ယူပြီးပြောကြားလိုတာက ဒီ (၂၀၁၆) ဒီဇင်ဘာလမှာလည်း drug chemical တွေကို အမေရိက ကလာပြီး (၃) နှစ်လောက် လေ့လာပြီး တော့မှ ISO certificate ကိုပေးတာ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံအတွက် တော်တော်ဂုဏ်ယူစရာ ကောင်းပါတယ်။ ဒီဟာတော်ရုံတန်ရုံနဲ့ မရနိုင်ပါဘူး။ ဒီဟာရလို့လည်း ကျွန်တော်တို့အိပ်နေလို့မရပါဘူး။ တချိန်လုံးလာစစ်

နေမှာပါ။ ဟိုတလောက တစ်ယောက်လာစစ်တယ်။ ကမ္ဘာမှာလှည့်
စစ်တဲ့သူ ကမ္ဘာမှာရှိတဲ့ခါတ်ခွဲပေါင်း (၃၀၀) လောက်ကိုလာစစ်တာ
ကျေနပ်ပြီးပြန်သွားပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံအတွက်က တော်တော်
ဂုဏ်ယူရမှာပါ။ နောက်စီမံခန့်ခွဲရေးဌာနစိတ်မှာလည်း ISO (၂၀၁၁-
၂၀၁၅) ကလည်း ဧပြီလ၊ ၂၀၁၇ ခုလောက်မှာရတဲ့အတွက်လည်း တော်
တော်ကောင်းပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန
ရဲ့ effective တက်ဖို့ဆိုတာ ဒီ lab ကအဓိကပဲ၊ သူလုပ်တာ မှားသွား
လို့ရှိရင်သွားပြီ၊ ရှိတာကိုမရှိဘူးပြောပြီး၊ မရှိတာကိုရှိတယ်ဖြစ်သွားရင်
သွားပြီ၊ ဒီ FDA ရဲ့ efficiency နဲ့ effective တက်ဖို့က ဒီ lab က
အဓိကအရေးကြီးပါတယ်။ အဲဒါလေးကိုလည်း ကျွန်တော်ပြောချင်
ပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က ကျွန်တော်တို့ အခြားနိုင်ငံမှာဆိုရင် အင်ဒိုနီးရှား၊
ကိုရီးယား၊ တရုတ် မှာဆိုရင် FDA ဟာ ministerial level ဖြစ်
ပါတယ်။ လုပ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာတော့ departmental
level ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ကတော့ FDA ကြီး strong
ဖြစ်လာ လို့ရှိရင် တချိန်မှာ FDA must be independent institution
ဖြစ်ရမယ်။ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနအောက်မှာ လုံးဝမရှိ
ရပါဘူး။ FDA ရဲ့အကြီးဆုံးကို သမ္မတကတိုက်ရိုက်ခန့်တာမျိုး ဖြစ်ရ

ပါမယ်။ အမေရိကမှာဆိုရင် အမေရိကန် FDA၊ အမေရိကန် CDC၊ အမေရိကန် NIH တို့ကိုတိုက်ရိုက်ခန့်ပါတယ်။ အမေရိကမှာ ကျန်းမာရေး ဌာနကို health and human service လို့ခေါ်ပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့တွေကို သူ့အောက်မှာမထားပါဘူး။ independent ပဲ။ ဘယ်သူမှသွားပြီးလုပ်လို့ မရဘူး။ ကျွန်တော်အနေနဲ့ ဆရာ ဒီဟာလေးတော့ ရအောင်လုပ်ပေးပါ။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် DG တော့ခေါ်လို့မရပါဘူး။ Head of FDA လို့ပဲခေါ်ပါတယ် ဒါမျိုးအထိကို ကျွန်တော်တို့သွားဖို့ရှိပါတယ်။ အလား တူ သုတေသနသည်လည်း ကျွန်တော်တို့အောက်မှာ ရောက်နေတာ အဓိပ္ပာယ်မရှိဘူး။ သုတေသန (Department of Medical Research) သည်လည်း နောက်တစ်ကယ့်ကို တောင့်တင်းခိုင်မာလာပြီ ဆိုလို့ရှိရင် တော့ သပ်သပ်ပဲ National Institute of Research ပေါ့ တစ်ခုခု ပေါ့လေ၊ ဒါမျိုးလုပ်ဖို့ရှိပါတယ်။ ဒါကတော့ (၄)နှစ် (၅)နှစ်မှာဖြစ်ရင်ဖြစ်၊ မဖြစ်ရင်မဖြစ်ဘူးပေါ့။ ဒါကတော့ depending on ဘယ်လိုဖြစ်တယ် ပေါ် မူတည်ပြီး ကျွန်တော်တို့လုပ်ဖို့ရှိပါတယ်။

နောက်တစ်ခုက National Codex ကော်မတီကိုလည်း ဖွင့်ဖို့ အတွက်လုပ်နေပါတယ်။ နိဂုံးချုပ်အနေနဲ့ ကျွန်တော်ပြောကြားချင်တာ ကတော့ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန ဟာ ပြည်သူနှင့်အတူဆိုတဲ့အတိုင်း ကျွန်တော်အားလုံးလုပ်ပါတယ်။

ဒါကိုပြည်သူတစ်ရပ်လုံးက သိဖို့လိုပါတယ်။ FDA က သွားစစ်တယ် ဆိုရင် ကန့်ကွက်စရာမလိုပါဘူး။ FDA သွားစစ်ခြင်းသည် ပြည်သူများ အတွက်သာဖြစ်ပါတယ်။ မနေ့ကကျွန်တော် ရန်ကုန်ဆေးရုံကြီးကို အကုန်လျှောက်စစ်တယ် သွားကြည့်တာလည်း ဈေးရောင်းသည်တွေကို ထမင်းအိုးခွဲဖို့မဟုတ်ဘူး။ ခွဲလည်းမခွဲချင်ဘူး။ လူနာတွေ၊ လူနာစောင့် တွေက စိတ်ချမ်းသာစွာနဲ့ ဆေးကုသမှုခံရမယ်၊ ကောင်းသောအစား သောက်တွေစားလို့ရမယ်။ quality food တွေစားရဖို့၊ အဲဒီအတွက်ကို ကျွန်တော်တို့သွားလုပ်နေတာ၊ အဲဒါကိုပြည်သူက အကုန်လုံးမြင်ဖို့လို ပါတယ်။ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန သွားစစ် တယ်ဆိုတာ ဈေးရောင်းတဲ့သူကို ဒုက္ခပေးဖို့မဟုတ်ဘူး။ ပြည်သူ့အကျိုး ရှိဖို့ သွားစစ်တယ်ဆိုတာကို အားလုံးသိဖို့လိုပါတယ်။ ဒါအရမ်းအရေး ကြီးပါတယ်။ အဲတော့ ဒီအဖွဲ့ကြီးဖွဲ့ပြီးရင်တော့ ကျွန်တော်အနေနဲ့ ဒီအဖွဲ့ ကြီးကိုအလွန်လည်းအားကိုးပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့မှာပါဝင်တဲ့ အထူးသဖြင့် လူမှုရေးဝန်ကြီးတွေ၊ နောက် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တွေ၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တွေအနေနဲ့က အကြံဉာဏ်များပေးပါ။ လက်တွေ့ကျသော အကြံဉာဏ်များဖြင့် ကျွန်တော်တို့ကလုပ်ဖို့၊ ကိုင်ဖို့ အဆင်သင့်ရှိကြောင်း ကျွန်တော်ပြောကြားလိုပါတယ်။ ဒီလိုလာရောက်

တက်ပေးတဲ့အတွက် ကျွန်တော်အနေနဲ့အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း
ပြောကြားရင်းနဲ့ နိဂုံးချုပ်ပါတယ်။
အားလုံးကိုကျေးဇူးတင်ပါတယ်။